

УДК 378.016:613.71-056.24

Суханова Ганна Петрівна, Ушаков Віктор Станіславович
Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Б. Хмельницького
(Мелітополь, Україна)

МОТИВАЦІЙНІ КОМПОНЕНТИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ МЕДИЧНОЇ ГРУПИ

Анотація. Стаття присвячена проблемам формування фізичної культури студентів, віднесених за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. Для вирішення цієї проблеми необхідно було визначити мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості студента, направити їх пізнавальну і практичну діяльність, визначити активно-позитивне ставлення до фізичної культури, сформувати потребу в повсякденних заняттях фізичними вправами, націлену на здоровий спосіб життя і фізичну досконалість. Все це покладесться на кафедру фізичного виховання закладів вищої освіти (ЗВО). Основним завданням кафедри фізичного виховання, як структурного підрозділу ЗВО, є формування компетентностей організації і проведення студентами самостійних занять фізкультурно-оздоровчого характеру, спрямованих на укріплення власного здоров'я, підвищення рівня підготовленості та функціональних можливостей організму, позитивної мотивації та потреби в систематичних заняттях фізичною культурою.

Ключові слова: фізична культура, мотив, мотивація, студент, спеціальна медична група.

Суханова Анна Петровна, Ушаков Виктор Станиславович
Мелитопольский государственный педагогический университет
им. Б. Хмельницкого
(Мелитополь, Украина)

МОТИВАЦИОННЫЙ КОМПОНЕНТ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ГРУППЫ

Аннотация. Статья посвящена проблемам формирования физической культуры студентов, отнесенных по состоянию здоровья к специальной медицинской группе. Для решения этой проблемы необходимо было определить мотивационно-ценностные ориентации личности студента, направить их познавательную и практическую деятельность, определить активно-положительное отношение к физической культуре, сформировать потребность в повседневных занятиях физическими упражнениями, нацеленную на здоровый образ жизни и физическое совершенство. Все это возлагается на кафедру физического воспитания высших учебных заведений (ВУЗ). Основной задачей кафедры физического воспитания, как структурного подразделения ВУЗа, является формирование компетенций организации и проведения студентами самостоятельных занятий физкультурно-оздоровительного характера, направленных на укрепление собственного здоровья, повышения уровня

поготовленности и функциональных возможностей организма, положительной мотивации и потребности в систематических занятиях физической культурой.

Ключевые слова: физическая культура, мотив, мотивация, студент, специальная медицинская группа.

Sukhanova Hanna P., Ushakov Viktor S.
Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University
(Melitopol, Ukraine)

MOTIVATION COMPONENTS OF PHYSICAL CULTURE OF STUDENTS OF THE SPECIAL MEDICAL GROUP

Abstract. The article is devoted to the problems of forming the physical culture of students, classified as a health condition to a special medical group. To solve this problem it was necessary to determine the motivational and value orientations of the student's personality, to direct their cognitive and practical activities, to determine the active-positive attitude to physical culture, to form the need for daily exercises, aimed at a healthy lifestyle and physical perfection. All this relies on the Department of Physical Education of Higher Education Institutions (HEI). The main task of the Department of Physical Education, as a structural subdivision of HEI, is the formation of competencies of the organization and conducting of independent classes of physical culture and health by students, aimed at strengthening their own health, improving the level of preparedness and functional capacity of the organism, positive motivation and the need for systematic physical education classes

Keywords: physical culture, motive, motivation, student, special medical group.

Першим документом незалежної України на державному рівні, що акцентує увагу на фізичне виховання студентської молоді з відхиленням у стані здоров'я став Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (1994). В статті 26 цього закону відзначено, що «Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя ... У навчальних закладах заняття з фізкультурно-спортивної реабілітації учнів і студентів з інвалідністю є обов'язковими, їх періодичність та інтенсивність визначаються індивідуально, з урахуванням медичних рекомендацій» [1].

В даний час, особливо в сфері фізичної культури і спорту, спостерігається зниження інтересів і потреб в заняттях спортом, у студентів недостатньо сформована мотивація до занять спортом. Дана проблема очевидна. Однією з умов успішного проведення занять є знання мотивів як причини рухових дій. Це допоможе підходити до процесу виконання фізичних вправ більш усвідомлено і цілеспрямовано, що і визначає актуальність даного дослідження [2, с. 180-182].

Мотивація в науковій літературі розглядається як складова будь-якої професійної діяльності. Л. В. Міхеєва під мотивацією розуміє складний

багаторівневий регулятор життєдіяльності людини – її поведінки, діяльності. Складність і багатоаспектність проблеми мотивації зумовлює різноманітність підходів до розуміння її сутності, природи, структури [3, с. 4]. На думку О.В. Соколюк та О.В. Дуди [4, с. 164-168], мотивація пояснює цілеспрямованість дії, організованість діяльності, спрямованої на досягнення конкретної мети. Л. Д. Столяренко зазначає: «Мотив – це збудження до діяльності, пов'язане з задоволенням потреби суб'єкта» [5].

Для підтвердження теоретичних визначень необхідні дослідження практичних основ, до яких можна віднести ефективність формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури у студентів спеціальної медичної групи, де найбільший вплив мають: інформаційний підхід, що реалізується спеціальним лекційним курсом, в теоретичній частині практичних занять, в формі індивідуальних і групових бесід і підбору для студентів спеціальної літератури; емоційний підхід, що реалізується через підбір спеціальних вправ і рухливих ігор, що підвищують емоційність практичних занять, а, отже, і інтерес студентів, що займаються; поведінковий підхід, спрямований на залучення студентів до участі в наукових гуртках, конференціях, конкурсах, з оцінкою викладача і самооцінкою; самостійну участь студента в фізкультурно-спортивній діяльності [6, с. 307-309; 7, с. 30-33].

Викладачами кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького в рамках виконання наукової теми «Основні напрями формування здорового способу життя студентів засобами фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» розроблено та обґрунтовано: технологію формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури у студентів спеціальної медичної групи, що включає поетапне вирішення основних завдань, які передбачають поступове використання психологічних методів і практичних прийомів з постійним зворотним зв'язком; доповнення в типову програму з фізичної культури студентів спеціальної медичної групи, що розкривають шляхи і механізми формування мотиваційно-ціннісного ставлення до фізичної культури.

Розроблені заходи допомагають викладачам удосконалювати процес фізичної культури студентів спеціальної медичної групи. Дані положення містять в собі наступну основну інформацію:

1. Зміст поняття і технології формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентів спеціальних медичних груп до фізичної культури включає: інформаційне забезпечення, основу якого складають лекційні заняття, теоретичні бесіди в процесі практичних занять, самостійне вивчення доступної літератури студентами, підготовка доповідей і виступів, участь в конференціях; емоційний підхід, що забезпечується використанням спеціально підібраних вправ і рухливих ігор, створенням позитивної атмосфери на заняттях з фізичної культури; поведінковий підхід, що полягає в створенні умов для включення студентів у фізкультурно-спортивну діяльність.

2. Технології формування мотиваційно-ціннісного ставлення носять етапний характер. На початковому етапі необхідно вивчити стан мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до занять фізичною культурою. На наступному етапі необхідно забезпечити студента необхідною інформацією, пов'язаною з

фізичною підготовленістю, рівнем і якістю спеціальних знань, навичок і умінь. Метою заключного етапу є формування потреби у фізичному самовдосконаленні, активної участі в фізкультурно-спортивній діяльності.

3. Ефективність формування мотиваційно-ціннісного відношення забезпечується створенням умов, що стимулюють цей показник до фізичної культури: індивідуальним підходом, використанням різноманітних засобів фізкультурно-спортивної діяльності, навчання навичкам самоконтролю [6, 7, 8, 10].

В даний час у більшості студентів ЗВО, що мають відхилення в стані здоров'я і займаються в спеціальних медичних групах виявлено негативне ставлення до фізичної культури, що є наслідком індиферентного досвіду і недостатньої фізичної активності. Це вимагає розробки спеціальних психолого-педагогічних підходів до формування у них позитивного мотиваційно-ціннісного ставлення в процесі організованих і самостійних занять з фізичного виховання [8, с. 284-288].

Успішність формування стійкого мотиваційно-ціннісного ставлення студентів спеціальних медичних груп до фізичної культури забезпечується переважним використанням когнітивного, емоційного і поведінкового підходів в навчальному процесі, що реалізуються при використанні відповідних засобів і методів фізичного виховання і критеріїв, які свідчать про їх ефективність.

Основними показниками успішності використання когнітивного підходу, який базується на пізнавальній діяльності в галузі фізичної культури суспільства і особистості, були знання, отримані студентами в експериментальній і контрольній групах. Порівняння підсумків педагогічного експерименту показало, що в експериментальній групі відбулося суттєве і достовірне збільшення обсягу цих знань.

Це складається з ефективності і цілеспрямованості занять, фізичного навантаження, самостійності, вимогливості, індивідуального підходу, гарної організації, особистості викладача, його зацікавленості в роботі та ставлення до студентів, динамічності, емоційності, новизни вправ, Забезпеченість спортивним інвентарем, хороше обладнання місць занять, зустрічі з ветеранами спорту, видатними спортсменами, популярні лекції, фізкультурно-масові заходи відіграють для них велику роль у формуванні інтересів.

Основними факторами спрямованого впливу на формування мотиваційної сфери студентів слугують: активізація навчальної діяльності, рішення когнітивних завдань, підвищення значущості предмету «Фізичне виховання», самоконтроль за станом фізичної підготовленості, виконання завдань-рефератів з тематики предметної і соціальної орієнтації фізкультурно-спортивної діяльності. У свою чергу, педагогічна корекція ціннісних орієнтацій мотиваційної сфери має стимулюючу дію на процес спрямованого формування когнітивного і рухового компонентів фізичної культури особистості [9, с. 159-162].

Реалізація програми спрямованого формування фізичної культури особистості передбачає комплексний, поєднаний розвиток всіх її складових – рухової, когнітивної та мотиваційної – в самому процесі фізичного виховання, в єдності, взаємозв'язку і наступності аудиторних і позааудиторних його форм.

У контрольній групі, в якій процес фізичного виховання здійснювався за традиційною технологією. За показниками сформованості мотиваційної сфери,

значущості предмету «Фізичне виховання». Когнітивного компоненту достовірних змін не зафіксовано. Інтегральний показник юнаків і дівчат оцінювався як низький і нижче середнього.

При організації фізичного виховання слід орієнтуватися на вікові зміни мотивів і потреб студентів. Необхідно враховувати тенденцію зниження інтересу до занять фізичними вправами у віковому аспекті [10, с. 226-229]. Як прийоми, які сприяють стимулюванню студентів до систематичної фізкультурно-спортивної діяльності, пропонується використовувати:

– карту експрес-тестів, основною метою якої є відображення результатів перевірки знань, умінь і навичок;

– зошити з фізичної культури, в яких фіксується лекційний матеріал, виконуються домашні завдання і реферати на самостійно обрану тему;

– ведення студентами щоденника самоконтролю за фізичним навантаженням, яке дозволить підвищити рівень теоретичної та практичної підготовленості [11, с.369-369];

– організацію і проведення «тижня спорту», яка сприятиме формуванню позитивної мотивації до фізкультурно-спортивної діяльності [12, с. 433-435];

– використання мультимедійних контролюючих і навчальних програм [13, с. 49-53].

Реалізація ідей педагогічної технології сполученого формування, яка спрямована на регулювання і педагогічну корекцію когнітивного і мотиваційного компонентів фізичної культури дають можливість удосконалити процес фізичного виховання і збільшити ефективність формування рівня фізичної культури студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3808-12/page>.
2. Непша О.В. Здоров'я як потреба і цінність людини в сучасному суспільстві / О.В. Непша, Г.П. Суханова, В.В. Іваненко // Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді: матеріали регіональної науково-практичної конференції студентів і молодих учених (02 грудня 2016 р.). – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. –С.180-182.
3. Міхеєва Л. В. Формування мотивації вивчення педагогічних дисциплін майбутніми вчителями праці і професійного навчання: автореф. дис. ...канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Міхеєва. – Вінниця, 2005. – 19 с.
4. Соколюк О.В. Мотивація студентів вищих навчальних закладів до занять фізичною культурою в умовах інформаційного суспільства/О.В. Соколюк, О.В. Дуда// Наукові записки ТНПУ імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2012. – № 4. – С. 164-168.
5. Столяренко Л. Д. Основи психології / Л. Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 672 с.
6. Непша О.В. Значення фізичної культури для студентів, що займаються у спеціальних медичних групах / О.В. Непша, Г.П. Суханова // Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (20-21 квітня 2017 року): збірник тез. –Бердянськ:БДПУ, 2017. – С.307-309.

7. Непша О.В. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентської молоді до занять фізичною культурою / О.В. Непша, Г.П. Суханова // Фізичне та спортивне виховання у вищих навчальних закладах. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13-15 жовтня 2017 року. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. – С. 30-33.
8. Суханова Г.П. Моніторинг здоров'я студентів вищих навчальних закладів, віднесених до спеціальних медичних груп /Г.П. Суханова, О.В. Непша //Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. – Харків: ХДАФК, 2017. – С. 284-288.
9. Мозолев О.М. Розвиток мотивації до занять фізичною культурою у студентів спеціальних медичних груп /О.М. Мозолев// Збірник наукових праць ХІСТ Університету «Україна», №1(7)/2013. – С.159-162.
10. Непша О.В. Вікові особливості студентів спеціальностей вищих навчальних закладів на заняттях фізичною культурою / О.В. Непша, М.В. Купреєнко, В.С. Ушаков // Історико-географічний дискурс проблем геосфери: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. 16 травня 2016 р.: зб. наук. праць/за ред. Л.М. Даценко. – Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького. – С. 226-229.
11. Купреєнко М.В. Самоконтроль студентів під час занять фізичною культурою і спортом на секційних заняттях / М.В. Купреєнко, О.В. Непша // Матеріали XXVII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: Зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вип. 27. – С.368-369.
12. Купреєнко М.В. Використання фізкультурно-оздоровчих технологій в оптимізації рухової активності студентської молоді /М.В. Купреєнко, О.В. Непша// Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи: збірник матеріалів II-ої Міжнародної науково-практичної конференції. – Баку-Ужгород-Дрогобич: Пбсвіт, 2017. – С. 433-435.
13. Карабанов Є.О. Інформаційні технології в системі «фізична культура-спорт» / Є.О. Карабанов, О.В. Непша, Г.П. Суханова, В.С. Ушаков // Науково-методичні основи використання інформаційних технологій в галузі фізичної культури та спорту: збірник наукових праць. – Харків: ХДАФК, 2018. – Вип. 2. – С.49-53.